

Arhitektura za otroke: vrtec •
Architecture for Children: Kindergarten

glavni in odgovorni urednik / Editor in Chief Miha Dešman

pomočnica urednika / Assistant Editor Kristina Dešman

gostujoči uredniki / Guest Editors Špela Nardoni Kovač,

Damjana Zaviršek Hudnik

grafično oblikovanje in AD / Graphic design and AD Nena Gabrovec

slovenski jezikovni pregled / Slovene proof reading Inge Pangos

prevod / Translation Sašo Podobnik

uredniški odbor / Editorial Board Andrej Hrausky,

Jurij Kobe, Janez Koželj, Uroš Lobnik

prelom / Typesetting Nena Gabrovec

tisk / Print MatFormat, Ljubljana

naklada / Copies 500

cena / Price 20 EUR

letna naročnina / Annual subscription 30 EUR

naslov redakcije / Editorial office

AB, Židovska steza 4, 1000 Ljubljana, SI

tel: +386 1 2516 010, fax: +386 1 4217 975

e-mail: info@ab-magazine.com

www.ab-magazine.com

Izid publikacije je finančno podprla Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz naslova razpisa za sofinanciranje domačih znanstvenih periodičnih publikacij.

Izid publikacije je finančno podprla Mestna občina Ljubljana.

Stališča, izražena v člankih posameznih avtorjev, ne izražajo nujno stališč uredništva.

klasifikacija / Classification mag. Doris Dekleva-Smrekar CTK UL

revija je indeksirana: Cobiss, ICONDA

JAVNA AGENCIJA ZA RAZISKOVALNO DEJAVNOST
REPUBLIKE SLOVENIJE

Mestna občina
Ljubljana

Vsebina / Content

04

Miha Dešman

Uvodnik: Vrtci / Kindergartens

TEORIJA

06

Eva D. Bahovec

Vrtec kot heterotopija

12

Polona Filipič, Špela Kuhar, Barbara Viki Šubic

Zasnova vrtca – potovanje od arhitekta do otroka in nazaj

INSTITUCIJA

13

Ksenija Bregar Golobič

Kurikularna prenova vrtcev:

prostor kot del (prikritega) kurikula

20

Kristina Dešman, Špela Nardoni Kovač,

Damjana Zaviršek Hudnik

Stavba vrtca naj bo preprosta, zadržana, odprta, iskriča, radoživa, pretočna, zavetna - kot taka sodi v okvir prave arhitekture

Pogovor z Janjo Barši

PREGLED IN RETROSPEKTIVA

26

Kristina Dešman, Špela Nardoni Kovač,

Damjana Zaviršek Hudnik

Slovenski vrtci – včeraj in danes

28

Retrospektiva vrtcev

41

Pregled vrtcev

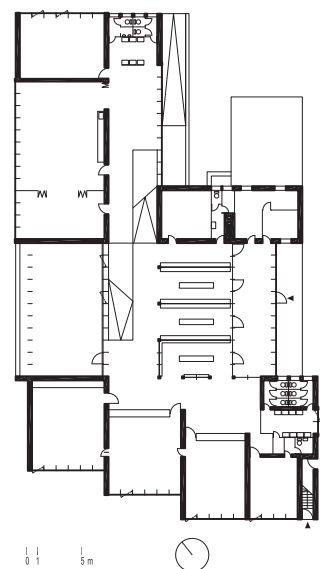
Vrtec pod Gradom, enota Prule

01

Vrtec Pod gradom, Enota Prule / nekdanja Otroška ustanova Prule
 Naslov: Praprotnikova 2, Ljubljana
 Naročnik: Občina Center
 Avtorica: Rotija Badjura
 Sodelavci: inž. Gvardjančič
 Projektivno podjetje: Urbanistični zavod Projektivni atelje (UZPA)
 Leto projekta / izvedbe: 1960–62 / 1963
 Avtorja fotografij: Rotija Badjura, Blaž Jamšek

Pri vzdrževanju objekta se je spreminjala barva notranjih prostorov. Prvotno ograjo ob klančini je zaradi zahtev pravilnika nadomestila višja in bolj polna ograja, ki vpliva na dožemanje, osvetljenost in preglednost osrednjega komunikacijskega prostora.

Otroška ustanova Prule, danes vrtec Pod gradom, je eden prvih objektov, ki so bili v Ljubljani in v Sloveniji načrtovani in grajeni za varstvo in vzgojo predšolskih otrok. Arhitektka je pri načrtovanju tesno sodelovala s tedanjo ravnateljico Deso Mušič. Ker za načrtovanje vrtcev še ni bilo pravilnikov, zasnova tega objekta izhaja iz dobrega sodelovanja med arhitektom in pedagogom/uporabnikom ter njenega poznavanja potreb otrok. Stavba je premišljeno umeščena v urbani prostor. Z inovativno tlorisno zasnovo brez hodnikov in s klančino namesto stopnišča še danes predstavlja edinstven primer v našem prostoru. Čeprav je bila stavba zgrajena pred pol stoletja, so prostorske možnosti, ki jih ponujajo igralnice, še vedno na visokem nivoju – ob večini igralnic je manjši prostor/kotiček, igralnice imajo veliko naravne svetlobe. Z razširitvami prostora pred igralnicami in s klančino se prostor komunikacij namesto v hodnik spremeni v večnamenski prostor za igro, telovadbo in prireditve. Arhitektka je ob spremembah objekta, pri katerih je sodelovala, iskala rešitve, s katerimi je ohranjala kvalitete prvotne zasnove. Na podlagi izkušenj pri načrtovanju tega objekta je arhitektka kasneje načrtovala vrtece nekoliko drugače. Eden najpomembnejših razlogov je bil zdravstveni vidik. Vrtce je načrtovala z več vhodi za manjše število otrok (manj otrok »na eno kljuko«, manjša možnost prenosa okužb, neposreden stik staršev in vzgojiteljice).

Retrospektiva vrtcev

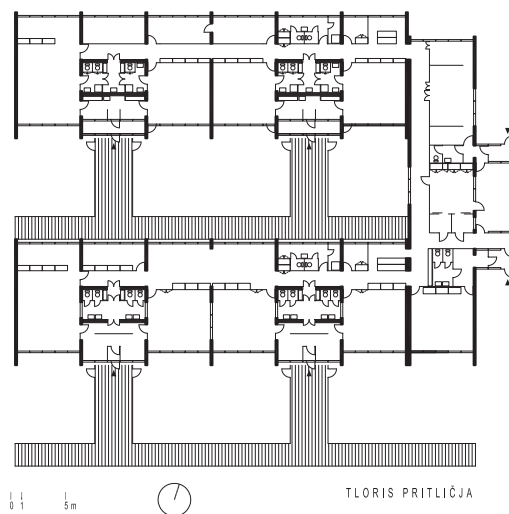
Vrtec Kolezija, enota Kolezija

03

Naslov: Rezijanska 22, Ljubljana
Naročnik: Občina Vič / zgrajen s samoprispevkom
Avtorica: Rotija Badjura
Projektivno podjetje: Urbanistični zavod Projektivni atelje (UZPA)
Leto projekta / izvedbe: 1965 / 1969
Avtorja fotografij: Rotija Badjura, Blaž Jamšek

Stavbo prenavljajo postopoma. Z vzdrževalnimi deli in v procesu prenove se izgubljajo značilni elementi prostora: lesen strop, zasteklitev v lesenih okvirih, pločevinaste strehe s srebrne barve so zamenjale težje strehe v antracit barvi, barvanje nosilnih stebrov nadstrešnice v pisane barve.

Vrtec Kolezija je eden od vrtcev, v katerih je arhitektka najbolj dosledno sledila zdravstvenim načelom načrtovanja vrtcev. Predvidela je več vhodov: manj otrok »na eno kljuko«, manjša možnost prenosa okužb, manj gneče in stresa ob prihodu v vrtec, starši predajo otroka neposredno vzgojiteljem, ... Vrtec z devetimi igralnicami je zasnovan v dve lameli, ki ju povezuje trakt upravnih in gospodarskih prostorov s kuhinjo. Po dve igralnici imata skupen vhod, le deveta ima lastnega. V nadaljevanju vhoda so skupna garderoba in sanitarije. Razgibana streha nad enostavnim stavbnim volumnom in nadstrešnica po celotni dolžini stavbe dajeta objektu značilno arhitekturno podobo. Nadstrešnica do vsakega vhoda je značilna poteza, s katero merilo približa otroku in že takoj ob prihodu ustvarja intimnejše območje, ločeno od širšega prostora igrišča. Med nadstrešnico in igralnicami se ustvari zaščiten prostor zunanje igralnice oz. atrij med obema lamelama. Notranjost je oblikovana tako, da z nadsvetlobami omogoča prehajanje prostora med igralnicami in garderobami ter navzven. Nadsvetloba s severne strani zagotavlja naravno prezračevanje in dobro osvetlitev prostorov v globini objekta. Stropi so obloženi z leseno oblogo, kar je dobro po eni strani za akustiko, po drugi za otroka, da se lahko pred spanjem umiri s pogledom na les. Arhitektka je premišljeno oblikovala vse kose pohištva. Vrata z okroglo zastekljeno površino spodaj in zgoraj omogočajo poglede med prostori tako otroku kot vzgojitelju.

Retrospektiva vrtcev

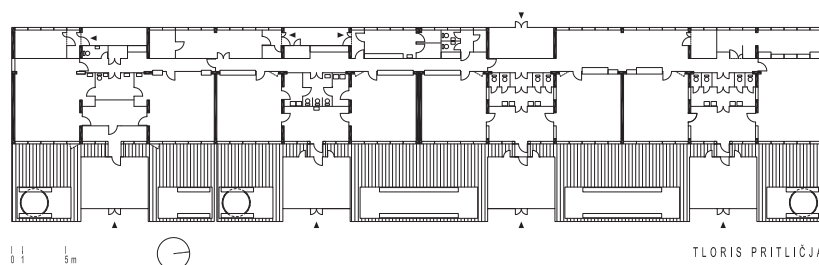
Vrtec Vrhovci, enota Rožnik

09

Naslov: Cesta na Brdo 30, Ljubljana
 Naročnik: Občina Vič / zgrajen s samoprispevkom
 Avtorica: Rotija Badjura
 Projektivno podjetje: Urbanistični zavod Projektivni atelje (UZPA)
 Leto projekta / izvedbe: 1973 / 1974
 Avtorja fotografij: Rotija Badjura, Blaž Jamšek

Pri prenovi je stavba navzven ohranila osnovne arhitekturne značilnosti, spremenila se je njena barvna podoba. Z nadomeščanjem prvotnih materialov v notranjosti se je spremenila tudi jasnost zasnove.

V načrtovanju vrtca Rožnik arhitektka nadaljuje zasnovo vrtcev po zdravstvenih načelih, ki omogočajo otrokom neposreden dostop do igralnice skozi čim manj vrat in gneče. Tako je možnost okužb manjša, okolje pa bolj prijetno in domače. Vrtec je zasnovan kot dolga lamela, v kateri je nanizanih osem igralnic. Po dve igralnici na en vhod sta dostopni preko garderobe, ki ji sledijo skupne sanitarije. Igralnice se z velikimi okni odpirajo na terase, dodatno so osvetljene tudi preko nadsvetlobe z dolgega notranjega hodnika z okni na stiku strešin. Z nadsvetlobo med prostori je arhitektka ustvarila učinek prehajanja prostora. Preprost stavbni volumen je nadgrajen z nizom poudarjenih razširjenih vhodov. Zasnovani so večnamensko kot kombinacija vhoda in zunanje igralnice. Levo in desno od vhoda se po dve igralnici odpirata na leseno teraso s peskovnikom. Arhitektka je v objektih vrtcev, ki jih je načrtovala, posebno pozornost in inovativen pristop posvetila otrokovemu bivalnemu in igralnemu zunanjemu okolju. Značilnost vrtca Rožnik je pot v vrtec skozi veliko betonsko cev, vgrajeno v zeleno vzpetino. Hribček ščiti prostor igrišča pred hrupom in pogledi z ulice, s cevjo pa otroku ustvari varno okolje v njegovem merilu.

Retrospektiva vrtcev